ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2021

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1ο απόσπασμα:
Αριστοτέλους, *Ηθικά Νικομάχεια,* Β 6.4-8, 1106a26-b7

Ἐν παντὶ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς […]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὃ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἕν, οὐδὲ ταὐτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἓξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτης ἓξ μνᾶς προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολύ. Ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἱρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

2ο απόσπασμα:
Αριστοτέλους, *Ηθικά Νικομάχεια,* Β 6.16, 1106b36-1107a6

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὡρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῷ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὑρίσκειν καὶ αἱρεῖσθαι.

Α1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 2) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 2):

1. Η ποσότητα έξι μνων φαγητού είναι υπερβολική για κάθε αθλητή (1^{ο} απόσπασμα).

2. Η μεσότητα εντοπίζεται μόνο στα πάθη (2^{ο} απόσπασμα).

(μονάδες 4)

β. 1. «**τοῦτο δ' οὐχ ἕν, οὐδὲ ταὐτὸν πᾶσιν**»: Σε ποια φράση του αρχαίου κειμένου (1ο απόσπασμα) αναφέρεται η αντωνυμία «**τοῦτο**»;

2. «**...ὡρισμένῃ λόγῳ**»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου (2ο απόσπασμα) αναφέρεται η μετοχή «**ὡρισμένῃ**»;

3. «**...τῆς δὲ κατ' ἔλλειψιν**»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου (2ο απόσπασμα) αναφέρεται η φράση «**τῆς δὲ**»;

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Β1. Στο 1ο απόσπασμα ο Αριστοτέλης διακρίνει δύο μορφές μεσότητας. Να τις παρουσιάσετε (μονάδες 6) και να εντοπίσετε δύο διαφορετικούς εκφραστικούς τρόπους μέσω των οποίων αυτές αναδεικνύονται (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Β2. «**Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὡρισμένῃ λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειεν.**»: Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των όρων του 2ου αποσπάσματος «**προαιρετική**» (μονάδες 6) και «**φρόνιμος**» (μονάδες 4).

Μονάδες 10

Β3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της **Στήλης Α** και δίπλα το γράμμα της **Στήλης Β** που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα. Τα ονόματα της **Στήλης Β** είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σωστές φράσεις της **Στήλης Α** (ένα όνομα της **Στήλης Β** περισσεύει).

Στήλη Α	**Στήλη Β**
1. «εὐδαιμονίη οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ οὐδὲ ἐν χρυσῷ· ψυχὴ οἰκητήριον δαίμονος»	**α.** Ηράκλειτος
2. «ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ᾽ ἀρετὴν τελείαν»	**β.** Δημόκριτος
3. «ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων»	**γ.** Πρωταγόρας
4. «εὐδαιμονίη ψυχῆς καὶ κακοδαιμονίη»	**δ.** Αριστοτέλης
5. «ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν»	

Μονάδες 10

Β4.α. Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μια ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
αλοιφή, λήμμα, εξαιρετικός, λιποθυμία, πρακτορείο, ουσιαστικό.

(μονάδες 6)

Β4.β. Για καθεμιά από τις δύο παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος), χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο:
«**φρόνιμος**», «**πάθεσι**».

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

Β5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Το παρακάτω ποίημα ανήκει στον Αρχίλοχο, έναν λυρικό ποιητή του 7ου αιώνα π.Χ.

Καρδιά, καρδιά μου, που σε ταράζουν αγιάτρευτες
συμφορές, μάζεψε τις δυνάμεις σου κι αντιμετώπισε
τον εχθρό προτάσσοντας τα στήθη σου. Με
σταθερότητα δέξου τον αγώνα με τον εχθρό σώμα
με σώμα. Αν νικήσεις μη δείξεις τη χαρά σου
δημόσια κι αν νικηθείς μη ριχτείς στο πάτωμα του
σπιτιού σου κλαίγοντας. Να χαίρεσαι στη χαρά και να
λυπάσαι στη λύπη, αλλά όχι υπερβολικά. Προσπάθησε
να καταλάβεις το ρυθμό που κυβερνά τους ανθρώπους.

Αρχίλοχος, *απ. 128 West, μτφ. Δ. Ιακώβ*

Ο Αρχίλοχος διατυπώνει μια προτροπή για τον έλεγχο των ανθρώπινων συναισθημάτων. Να την παρουσιάσετε και να τη συγκρίνετε με την άποψη που εκφράζει ο Αριστοτέλης στο 2ο απόσπασμα.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλούταρχος, *Λακωνικά αποφθέγματα*, 222B-D,
(edd. N. Nachstädt - W.Sieveking – J.B. Titchener,
B.G. Teubner, Leipzig)

Στο κείμενο που ακολουθεί, ο Καλλικρατίδας, Σπαρτιάτης ναύαρχος που έδρασε στα τέλη του Πελοποννησιακού πολέμου, προσπαθεί ανεπιτυχώς να συναντηθεί με τον Κύρο.

Καλλικρατίδας ναύαρχος, τῶν Λυσάνδρου φίλων ἀξιούντων ἐπιτρέψαι αὐτοῖς ἕνα τινὰ τῶν ἐχθρῶν ἀνελεῖν καὶ λαβεῖν πεντήκοντα τάλαντα, καίτοι σφόδρα δεόμενος χρημάτων εἰς ὀψώνια τοῖς ναύταις, οὐ συνεχώρησε. Κλέανδρος δὲ σύμβουλος ὤν «ἀλλ' ἔγωγ' ἂν ἔλαβον» εἶπεν «εἰ σὺ ἦμην»· «καὶ γὰρ αὐτὸς» εἶπεν «εἰ σὺ ἦν.»

Παραγενόμενος δὲ πρὸς Κῦρον τὸν νεώτερον εἰς Σάρδεις, σύμμαχον ὄντα Λακεδαιμονίοις, ἐπὶ χρήματα τῷ ναυτικῷ, τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκέλευσεν εἰσαγγεῖλαι ὅτι βούλεται Κύρῳ ἐντυχεῖν· ὡς δ' ἤκουσε πίνειν, «προσμενῶ» εἶπεν «ἕως ἂν πίῃ.» καὶ τότε μὲν ἀπηλλάγη, ὡς ἔγνω οὐχ οἷόν τε εἶναι συμβαλεῖν αὐτῷ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, δόξας ἀγροικότερος εἶναι. τῇ δ' ἐχομένῃ, ὡς πάλιν αὐτὸν πίνοντ' ἤκουσε καὶ οὐ προϊόντα, φήσας «οὐχ οὕτω σπουδαστέον χρήματα λαβεῖν ὡς μηδὲν ἀνάξιον τῆς Σπάρτης ποιεῖν;» ἀπηλλάγη εἰς Ἔφεσον, πολλὰ μὲν ἐπαρώμενος κακὰ τοῖς πρώτοις ἐντρυφηθεῖσιν ὑπὸ βαρβάρων καὶ διδάξασιν αὐτοὺς ὑβρίζειν διὰ πλοῦτον· ὤμνυε δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ὡς, ὅταν πρῶτον εἰς Σπάρτην παραγένηται, πάντα ποιήσει ὑπὲρ τοῦ διαλλάξαι τοὺς Ἕλληνας, ὡς φοβερώτεροι τοῖς βαρβάροις εἶεν καὶ παύσαιντο τῆς ἐκείνων ἐπ' ἀλλήλους δεόμενοι δυνάμεως.

ἀπαλλάττομαι: φεύγω
τῇ ἐχομένῃ: την επόμενη μέρα
ἐπαρῶμαι: καταριέμαι
ἐντρυφῶμαι: παρασύρομαι σε ζωή με απολαύσεις

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: **"Παραγενόμενος δὲ… ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ"**.

Μονάδες 10

Γ2. Ποιες ήταν οι αντιδράσεις του Καλλικρατίδα μετά την οριστική αποτυχία της συνάντησής του με τον Κύρο;

Μονάδες 10

Γ3.α. **"φήσας «οὐχ οὕτω σπουδαστέον χρήματα λαβεῖν ὡς μηδὲν ἀνάξιον τῆς Σπάρτης ποιεῖν;» ἀπηλλάγη εἰς Ἔφεσον"**: να γράψετε στο τετράδιό σας τους ρηματικούς τύπους του αποσπάσματος που βρίσκονται σε αόριστο και στη συνέχεια να τους μεταφέρετε στον αντίστοιχο τύπο του ενεστώτα.

(μονάδες 6)

β. **"ὡς φοβερώτεροι τοῖς βαρβάροις εἶεν"**: να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα μεταφέροντας τους κλιτούς τύπους στον αντίθετο αριθμό.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους: **τὸν νεώτερον, συμβαλεῖν, τῇ ἡμέρᾳ** (το δεύτερο του κειμένου), **πίνοντ'.**

(μονάδες 4)

β. "**ὡς δ' ἤκουσε πίνειν, «προσμενῶ» εἶπεν «ἕως ἂν πίῃ».**" Να γράψετε στο τετράδιό σας τις δευτερεύουσες προτάσεις που περιλαμβάνονται στο απόσπασμα, να τις χαρακτηρίσετε ως προς το είδος και να αιτιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς τους.

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. **Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση**. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 17.00

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ.
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ